

INTERPELLATION TILL STATSRÅD

Från Riksdagsförvaltningen
2020-03-27
Besvaras senast
2020-04-17

Till utrikesminister Ann Linde (S)

2019/20:392 Plundring av urbefolkningar

I kampen för fred och mänskliga rättigheter har Sverige varit och är en viktig aktör, som bidragit med politiskt stöd och ekonomiskt bistånd till den fredsprocess som 2016 resulterade i en överenskommelse mellan den colombianska regeringen och Farc. Offren för kriget, som pågått i 50 år mellan regeringstrupper och paramilitära grupper å ena sidan och Farc å den andra, uppgår till 8 miljoner människor. Mer än hälften av dessa offer är kvinnor.

I den fredsöverenskommelse som slöts gjordes därför en ovanlighet om man jämför med andra likartade fredsavtal. Farc krävde i överenskommelsen att man skulle införa flera strukturella förändringar som innebar socioekonomiska åtgärder som avsåg att minska ekonomisk ojämlikhet, stärka kvinnornas och urbefolkningens ställning och öka möjligheterna till en varaktig fred. Utöver fredsöverenskommelsen 2016 antogs 2019 den så kallade Escazúöverenskommelsen och den så kallade Leticiapakten, som var ett viktigt steg när det gällde att garantera säkerheten för människorättskämpar som bland annat arbetar för urbefolkningens, kvinnors och barns rättigheter.

När det gäller fredsprocessen kan man hittills notera att 23 procent av de åtaganden som parterna tagit på sig genomförts och att 12 procent är på väg att förverkligas. 65 procent av åtagandena återstår dock att genomföra.

I fredsöverenskommelsen som ingicks fanns ett stort antal åtgärder som skulle vidtas när det gällde förhållandet mellan könen (gender-based measures) och kvinnors och barns rättigheter. Hot, våld, mord och det sexuella våldet mot kvinnor är omfattande både i hemmet och i samhället, särskilt i de delar av landet där det pågår konflikter.

Under min studieresa till Bogotá i slutet av 2019 träffade jag en lång rad människorätts-, miljö- och fredsaktivister, företrädare för urbefolkningen, kvinnorörelser, hbt-aktivister, studentorganisationer och fackföreningar. Jag träffade också organisationer som Kristna fredsrorelsen, Diakonia med flera samt FN:s fredsobservatör och Sveriges ambassadör i syfte att få ett helhetsperspektiv när det gällde fredsprocessen och kvinnors deltagande i fredsprocessen i Colombia. Varenda en av alla dessa organisationer och aktivister som jag mötte ville självklart ha fred, demokrati och säkerhet. Tyvärr mördas dagligen freds- och socialaktivister. Under mina tio dagar i Colombia

mördades nio aktivister som arbetat för freden och för kvinnors och urbefolkningens rättigheter i de provinser där konflikterna är som djupast. Flertalet av mordoffren var kvinnor. Escazúöverenskommelsen och Leticiapakten väger sålunda lätt när det gäller att förverkliga människorättsaktivisternas säkerhet.

Även om det råder en komplicerad och mångfasetterad konflikt, där drogkarteller och drogligor, multinationella företag samt regionala och lokala instressen är involverade, gör aktivister och organisationer sitt yttersta för att freden ska bli varaktig. Men alla fredsaktivister och MR-aktivister, inte minst de som kämpar för urbefolkningens och kvinnors rättigheter, gav uttryck för en stark oro över hur transnationella företag, däribland svenska företag, medverkar till att konflikten underblåses och fördjupas. Urbefolkningen tvångsförflyttas från sina hem och sin jord. Flera miljoner människor har blivit jordlösa och förlorat sina försörjningsmöjligheter. De fördrivna blir rättslösa och förlorar sin bostad, berövas sina utbildningsmöjligheter med mera.

Alla de organisationer och enskilda som jag mötte frågade mig varför det svenska folket och politikerna inte agerar emot att till exempel svenska AP-fonder bidrar till att konflikten fördjupas och urbefolkningen tvångsförflyttas, miljön skadas och jordbruket förstörs. Svenska företag berikar sig samtidigt som urbefolkningens försörjningsmöjligheter hotas.

Kolbrytning i Colombia

Kolgruvan Cerrejón i Colombia är en av världens största öppna kolgruvor. Föroreningar från gruvan har lett till allvarliga miljö- och hälsoproblem bland befolkningen i området. Kolgruvan förbrukar stora mängder vatten, vilket har lett till vattenbrist för lokalbefolkningen. Gruvan ligger mitt i ett landområde som av tradition brukas av flera ursprungsfolk. Trots att lagen i Colombia kräver att företag konsulterar ursprungsfolken innan exploatering sker har konsultationen ofta varit bristfällig eller uteblivit helt. Expansionen av gruvan har även lett till att lokal- och ursprungsbefolkning har tvångsförflyttats, vilket har inneburit att många människor fått försämrade möjligheter till försörjning. AP-fonderna har investeringar värda sammanlagt mer än 2,6 miljarder kronor i de tre gruvbolag som äger gruvan – BHP, Anglo American och Glencore.

Tidningen Expressen skrev den 20 januari om hur barn drabbas av hjärnskador och om hur ursprungsbefolkningar tvångsförflyttas och hela kåkstäder

insjuknar i olika lungsjukdomar. Trots brutala vittnesmål om fossiljättarnas framfart finansieras bolagen med flera miljarder kronor av svenska pensions sparare.

Nya klimatkrav på AP-fonderna

Nyligen anklagade Naturskyddsföreningen AP-fonderna för att bryta mot de miljökrav som infördes förra året. ”Vet svenska pensionärer om detta?” frågade sig tidningen.

Naturskyddsföreningens rapport tar avstamp i den nya lagen om allmänna pensionsfonder som infördes i januari 2019, vilken innebär att AP-fonderna har en skyldighet att ta hänsyn till miljö och etik när de gör sina placeringar. Fondernas tycks dock prioritera en hög avkastning framför miljö- och klimatkrav.

Naturskyddsföreningens generalsekreterare menar att Sverige har ställt sig bakom exempelvis Parisavtalet och att nästa steg måste vara att sluta investera i bolag som har fossil verksamhet som affärsmodell. Där har vi inte sett några stora förändringar. Det talar sitt tydliga språk att man har investeringar i 89 av världens 200 största fossilbolag. Det händer alltså i praktiken ingenting!

En av de få ljuspunkterna i den mörka utveckling vi ser är att AP-fondernas etikråd genom åren fört en dialog med många av de gruvbolag där de har investeringar. Under 2019 gick Engelska kyrkans pensionsfond, Etikrådet och flera andra investerare samman och krävde att ett oberoende klassificeringssystem och nya säkerhetsstandarder tas fram för gruvors avfallsdammar, vilket är positivt. Men det är bara ett tuppffjät framåt när det gäller att rädda människor och miljö.

Colombia är inte det enda exemplet

AP-fonderna har genom åren haft stora investeringar i gruvjättarna i Rio Tinto och Freeport McMoran, som varit de största bolagen bakom den kontroversiella Grasberggruvan i Indonesien, en av världens största koppar- och guldgruvor. När den indonesiska staten tog över majoritetsägandet över gruvan i slutet av 2018 fick de en massiv miljöförstörelse på köpet. Under decennier hade gruvavfall dumpats i floder och skogar. Frågan hur gruvans giftiga avfall ska tas om hand är ännu inte löst. Sjunde AP-fonden har ett innehav värt 178

miljoner kronor i Freeport McMoran, som fortsätter att driva gruvan. AP-fonderna investerar 1,9 miljarder kronor i Rio Tinto.

Det är uppenbarligen så att de lagar vi i Sverige stiftat och de avtal vi ingått inte på något avgörande sätt förhindrar att medborgarnas pensionspengar investeras i verksamheter som hotar människors liv och hälsa i andra länder och berövar urbefolkningar deras jord och försörjningsmöjligheter. I spåren av en sådan utveckling följer, som i Colombia, konflikter och krig. Vår egen lagstiftning och de avtal vi slutit är alldeles för klena instrument för att förhindra att svenska medborgares pensionspengar investeras i människo- och miljöförstörande verksamhet.

Jag vill fråga utrikesminister Ann Linde:

1. Vad avser den svenska regeringen, som varit starkt engagerad i fredsprocessen i Colombia, att göra för att påskynda förverkligandet av de åtaganden som konfliktens parter åtagit sig i den fredsöverenskommelse som ingicks 2016?
2. Vad avser den svenska regeringen att göra för att stärka säkerheten för freds-, människo- och kvinnorättsaktivister samt aktivister som kämpar för urbefolkningens rättigheter?
3. Avser den svenska regeringen att verka för att de företag som genom undermåliga rättsliga processer, eller inga rättsprocesser alls, lagt under sig urbefolkningars jordegendomar återlämnar dessa till deras ursprungliga ägare – urbefolkningen i Colombia?
4. Avser ministern att, inom sitt ansvarsområde i regeringen, ta några initiativ för att svenska pensionsfonder ska kunna förhindras att investera i människo- och miljöförstörande verksamheter i olika delar av världen, exempelvis i Colombia?

.....

Amineh Kakabaveh (-)

Överlämnas enligt uppdrag

Johan Welanders